

Силабус курсу

Журналістська деонтологія

Ступінь вищої освіти – доктор філософії (PhD)

Галузь знань: 06 Журналістика

Спеціальність: 061 Журналістика

Освітньо-наукова програма

«Журналістика»

Рік підготовки – 2, семестр – 3

Компонент освітньої програми: вибіркова дисципліна

Кількість кредитів – 3

Дні занять: за розкладом, ауд. 93

Консультації: за розкладом, ауд. 93

Мова викладання: українська



Керівник курсу

контактна інформація кандидат філологічних наук, доцент **Мединська Олеся Ярославівна**
medynska@tnpu.edu.ua

Опис дисципліни

Метою вивчення курсу є набуття здобувачами наукового ступеня доктора філософії комплексу теоретичних знань і практичних умінь із основ журналістської етики, медіазаконодавства, міжнародного інформаційного права й чинного інформаційного законодавства України зокрема, з питань дотримання професійних журналістських стандартів, навичок їх застосування в науковій та/або фаховій діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є професійно-етичні принципи журналістської діяльності, правозахисні аспекти етичних стандартів журналіста, права та свободи людини у фокусі журналістської праці, а також основні міжнародні, національні, корпоративні нормативно-кодифікаційні документи, що визначають професійно-моральні вимоги до журналістської праці.

Навчальний контент

Години			Теми	Результати навчання	Завдання
Лекції денна (вечірі я) / заочна форми	Практичні денна (вечірі ня) / заочна форми	Самостійна робота денна (вечірі ня) / заочна форми			
Змістовий модуль 1. Етичні засади діяльності журналіста					

2 / 1	– / –	2 / 4	Тема 1. Теоретико-методологічні основи курсу «Журналістська деонтологія»	Знати предмет і структуру журналістської деонтології, її основні дефініції, завдання, етапи становлення та розвитку; поняття та зміст журналістської діяльності, її специфіку та принципи. Вміти розрізняти головні етичні категорії; застосовувати норми етичної культури; дотримуватися принципів журналістської етики, аргументувати місце та роль етичних норм у професійній діяльності	Питання для обговорення, презентації, моніторинг медіа
– / –	2 / 0,5	4 / 4	Тема 2. Професійні етичні кодекси. Етичний кодекс українського журналіста. Регулятори ЗМІ	Знати дефініцію поняття «професійні етичні кодекси», принципи та кодекси професійної етики, державні й недержавні системи регулювання порушень етичних вимог у пресі, на радіо, телебаченні, інтернет-ЗМІ. Вміти аналізувати етичні професійні кодекси, знаходити точки перетину професійних етичних кодексів із кодексом етики українського журналіста, дотримуватися професійних етичних вимог, врегульовувати моральні проблеми у фаховій діяльності на всіх етапах	Питання для обговорення, презентації, пошукові завдання
– / –	2 / 0,5	4 / 6	Тема 3. Етичні засади діяльності	Знати етичні принципи журналістики. Володіти інструментами моніторингу міжнародних	Питання для обговорення, презентації, кейси,

			журналіста. Міжнародні етичні засади	нормативно-етичних документів. Вміти аналізувати міжнародні принципи журналістської етики	порівняльні таблиці
–/–	2/0,5	2/4	Тема 4. Єдиний державний реєстр судових рішень	Знати, як ефективно отримати доступ до судових рішень. Вміти висвітлювати судові процеси та судову проблематику загалом.	Питання для обговорення, кейси, моніторинг онлайн-простору
Змістовий модуль 2. Правове регулювання діяльності журналіста					
– / –	2 / 0,5	6 / 6	Тема 5. Законодавча база України в діяльності журналіста	Знати номенклатуру національних правових актів. Вміти користуватися правовою базою України, коректно та правильно використовувати понятійний апарат законодавчої бази України	Питання для обговорення, презентації, кейси, порівняльні таблиці
– / –	2 / 0,5	4 / 6	Тема 6. Міжнародні правові норми журналістської діяльності та медіапростору	Знати міжнародні правові норми. Розуміти специфіку діяльності журналіста за межами України. Вміти аналізувати міжнародні документи щодо діяльності ЗМІ	Питання для обговорення, презентації, кейси, практичні завдання
2 / 1	– / –	4 / 4	Тема 7. Доступ до публічної інформації: інформаційні запити, їх подання та відповідальність	Знати сутність понять «таємна інформація», «конфіденційна інформація». Вміти чітко відмежовувати цензуру та таємну, конфіденційну інформацію; застосовувати основні положення законодавчих	Питання для обговорення, презентації, практичні завдання, наукові дискусії, усні доповіді

				актів щодо захисту державної та комерційної таємниці; проводити оцінку вартості інформації, що становить комерційну таємницю	
2 / 1	– / –	4 / 6	Тема 8. Особливості правового регулювання різних видів ЗМІ	Знати особливості правового регулювання різновидів мас-медіа. Розуміти відповідальність за поширення інформації в інтернеті. Вміти практично застосовувати отримані знання для створення інформаційного продукту та розміщення в медіа; визначати правовий статус, принципи діяльності ЗМІ; робити висновки про правомірність їх функціонування; правильно застосовувати законодавство, що регулює суспільні відносини у галузі медіаправа	Питання для обговорення, презентації, практичні завдання, усні доповіді
– / –	2 / 0,5	2 / 4	Тема 9. Правові основи діяльності інформаційних агентств	Знати визначення поняття «інформаційне агентство», класифікацію інформаційних агентств. Розуміти особливості роботи журналіста інформагентства. Вміти характеризувати інформаційні агентства; створювати агенційні повідомлення; аналізувати правові засади діяльності інформаційних агентств	Питання для обговорення, презентації, моніторинг медіа

– / –	2 / –	2 / 4	Тема 10. Регулювання реклами в ЗМІ	Знати сутність поняття «реклама», її різновиди, загальні вимоги до реклами; переваги та обмеження всіх ЗМІ щодо поширення рекламної інформації; прийоми створення ефективного рекламного тексту, призначеного для продукування в різних ЗМІ. Розуміти особливості розміщення реклами на телебаченні, радіо, в пресі та в інтернеті. Вміти виявляти рівень і повноту втілення рекламної ідеї; вільно орієнтуватися у традиційних та нових формах і прийомах рекламної діяльності; виробляти загальну стратегію та конкретний рекламний текст для рекламування послуги; створювати рекламну продукцію, що поширюється різними ЗМІ	Питання для обговорення, презентації, моніторинг онлайн-простору
– / –	2/0,5	2/4	Тема 11. Дифамація в ЗМІ. Авторське право та суміжні права в мас-медіа	Знати сутність понять «дифамація», «дифамаційний делікт», «авторське право»; об'єкти та суб'єкти авторського права; особисті немайнові і майнові права авторів. Володіти методами й інструментами подолання дифамації. Розуміти відповідальність за порушення авторських і суміжних прав. Вміти аналізувати форми та засоби розповсюдження дифамації; дотримуватись	Питання для обговорення, кейси, моніторинг онлайн-простору

				авторських прав в інтернеті	
Змістовий модуль 3. Професійні стандарти журналістики					
2/0,5	—/—	4/4	Тема 12. Професійні стандарти журналістики	Знати журналістські стандарти. Розуміти засадничі цінності професійних стандартів діяльності ЗМІ. Вміти аналізувати медіаматеріали на предмет дотримання професійних стандартів	Питання для обговорення, кейси, моніторинг онлайн-простору
—/—	2/0,5	4/6	Тема 13. Фактчекінг у роботі журналіста. Верифікація інформації в ЗМІ	Знати дефініції понять “фейк”, “фактчекінг”, актуальні практики інформаційних впливів та маніпуляцій. Володіти методами виявлення недостовірної інформації. Вміти застосовувати критичне мислення на всіх етапах роботи з інформацією; виявляти маніпулятивний контент медіа; знаходити фейкову інформацію в інформаційному потоці; перевіряти достовірність інформації	Питання для обговорення, кейси, моніторинг онлайн-простору

2/0,5	—/—	2/4	Тема 14. Мова ворожнечі в мас-медіа. Лінгвістична агресія	Знати визначення поняття «мова ворожнечі», особливості її вживання в медіатекстах; види риторики ворожнечі, які транслюються в сучасному медіапросторі через ЗМІ; мету поширення мови ненависті, основні ризики. Вміти ідентифікувати мову ворожнечі; уникати її у процесі комунікації; аналізувати приклади використання мови ворожнечі в інформаційних матеріалах; ретельно перевіряти достовірність вибраних джерел інформації; оцінювати вибір лексем, характеризувати некоректну лексику	Питання для обговорення, кейси, моніторинг онлайн-простору
—/—	2/—	4/6	Тема 15. Особливості висвітлення чутливих тем у мас-медіа	Знати принципи висвітлення специфічних тем. Дотримуватися журналістської етики щодо репрезентації чутливих тем. Розуміти професійну відповідальність за порушення прав людини в медіаматеріалах. Вміти оцінювати нетолерантне висвітлення журналістами чутливих для суспільства тем; застосовувати коректну термінологію, уникати стереотипів у власних матеріалах	Питання для обговорення, кейси, моніторинг онлайн-простору

МОДУЛЬ II

		10 / 10	ІНДЗ	Систематизувати, узагальнити і практично застосувати знання із предмета. Розвинути навички самостійної роботи. Уміти поєднувати теоретичні основи та практичні уміння ефективної презентації власних наукових та журналістських текстів, що ґрунтуються на етико-правових засадах, у науковому та/ або медійному просторі	Презентація інформаційного пакета для оприлюднення власних наукових та журналістських текстів, що ґрунтуються на етико-правових засадах, у науковому та/ або медійному просторі
10 / 4	20 / 4	60 / 82	Усього		

Формування програмних компетентностей

Індекс у матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 1	Здатність до узагальнень, аналізу та синтезу, розвитку критичного мислення для розуміння процесів і явищ в медійній галузі, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки
ЗК 4	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
ЗК 12	Здатність дотримуватись норм наукової етики, морально-етичних цінностей, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях і науково-педагогічній діяльності
ФК 1	Здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій у своїй професійній діяльності
	Програмні результати навчання
ПРН 6	Дотримуватись норм наукової етики при здійсненні науково-інноваційної діяльності та проведенні власного дослідження
ПРН 8	Аналізувати, тлумачити і правильно застосовувати норми, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності

Джерела та література до курсу

Базова

1. Афанасьєва К. О. Правове регулювання діяльності інтернет-ЗМІ. Наукові записки Інституту журналістики. 2006. Т. 22. С. 103–107.
2. Етика в редакційному повсякденні. К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2010. 232 с.
3. Журналістика: словник-довідник / авт.-уклад. І. Л. Михайлин. К. : Академкнига, 2013. 320 с.
4. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми: [наукове видання] / Укл.: Т. Петрів, А. Сафаров, В. Сюмар, О.Чекмишев. К.: Нічлава, 2006. 100 с.
5. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
6. Іванов В. Ф. Журналістська етика : підруч. для студ. ВНЗ. К.: Вища шк., 2006. 231 с.
7. Кібл Р. Журналістська етика. К. : Київська типографія, 2007. 188с.
8. Кузнецова О. Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. Львів: Світ, 1998. 412 с.
9. Кузнецова О. Д. Правові й етичні норми журналістики : тексти лекцій. Львів, 1993. 96 с.
10. Кузнецова О. Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
11. Куляс І., Макаренко О. Ефективне виробництво теленовин : стандарти інформаційного мовлення; професійна етика журналіста-інформаційника : практичний посібник для журналістів. К. : Інтерньюз Україна, 2006. 120 с.
12. Лаврик О. В. Основи журналістики : навчально-методичний посібник. Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. 73 с.
13. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики : підручник. К. : Знання, 2006. 628 с.
14. Мацкевич О. Правовий статус Інтернет-ЗМІ. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2011. № 1. С. 28–36.
15. Михайлин І. Л. Журналістика як всесвіт : вибрані медіадослідження. Х.: Прапор, 2008. 512 с.
16. Михайлин І. Л. Основи журналістики. Х. : Прапор, 2002. 284 с.
17. Мовчан В. С. Етика: навчальний посібник. К.: Знання, 2007. 483с.
18. Москаленко А. З. Теорія журналістики : навчальний посібник. К.: Експрес-Об'ява, 1998.
19. Пастухов О. М. Авторське право в інтернеті. К. : Школа, 2004. 143 с.
20. Петрова Н. Медіаправо для студентів факультетів журналістики. К. : ТОВ «Київська типографія», 2007. 280 с.
21. Практикум із журналістської етики : навчальний посібник / В. Ф. Іванов, С.В. Штурхецький. К. : Видавець О. Зень, 2012. 320 с.

22. Приступенко Т. О. Теорія журналістики, етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації. К., 2004.
23. Рендол Д. Універсальний журналіст / Девід Рендол; пер. з англ. Марини Марченко. К. : Вид. "К.І.С.", 2007. 288 с.
24. Різун В. В. Основи журналістики у відповідях та заувагах : наук. література. К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2004. 80 с.
25. Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / за ред. Ю. М. Бідзілі. Ужгород : Закарпаття, 2007. 224 с.
26. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, інтернет. К. : Києво-Могилянська академія, 2008. 407 с.
27. Українське законодавство: засоби масової інформації науково-популярне видання / ред.-упор.: Т. Катюжинська, Л. Панкратова. К. : Підгот. прогр. правового захисту та освіти ЗМІ IREX У-Медіа, 2004. 368 с.
28. Хлистун Г. Ю. Етика засобів масової інформації в сучасних політичних умовах : автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / Хлистун Ганна Юріївна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин. К., 2005. 20 с.
29. Ширченко Я. І. Журналістська етика : проблеми і концепції (світовий та вітчизняний досвід) : автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01 / Ширченко Ярослава Іванівна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. К., 2008. 16с.

Допоміжна

1. Буше Жан-Домінік. Репортаж у друкованій пресі : монографія / Ж.-Д. Буше; пер. з франц. Вид. друге. К. : Інститут масової інформації, 2003. 104 с.
2. Гол Джим. Онлайнова журналістика. К., 2005. 344 с.
3. Дуцик Д. Р. «Мова ворожнечі» в дискурсі українських медій. Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління: Збірник наукових праць ДонДУУ. Серія «Соціологія», 2016. Вип. 217. С. 112–118.
4. Карпенко В. О. Журналістика : основи професійної комунікації : навчальний посібник для студентів ВНЗ, що навчаються за спеціальністю «Журналістика». К. : Нора-прінт, 2002. 348 с.
5. Медіаграмотність. Критичне мислення у мультимедійному світі. Київ : АУП : Центр Вільної Преси, 2017. 319 с.
6. Мединська О., Синоруб Г. Мова ворожнечі у виборчому дискурсі (за матеріалами онлайн-видань «Українська правда», «Дзеркало тижня», «Вільне життя плюс» та інформаційного агентства «рубрика». Наукові записки. Серія: Мовознавство. №2 (30). 2018. С. 55-62.
7. Medynska O., Synorub H. Hate speech in the internet discourse. Logistyka i administrowanie w mediach. Zarządzanie Big Data. Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2019. С.61-67.
8. Миронченко В. Я. Інформаційне радіомовлення : управління, організація, планування. К., 1989.

9. Olesia Ya. Medynska, Anatolii V. Vykhreshch, Anatolii O. Klymenko, Halyna P. Synorub, Solomiia I. Hnatyshyn, Tetiana I. Horpinich. DEVELOPMENT OF INFORMATION CULTURE OF STUDENTS OF HUMANITARIAN SPECIALITIES // Information Technologies and Learning Tools. 2019, Vol 72, № 4. S. 152-167. (Web of Science).
10. Потятиник Б. В. Медіа : ключі до розуміння. Серія : Медіакритика. Львів, 2004. 312 с.
11. Приступенко Т. Теорія журналістики : етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації. К., 2004.
12. Путівник ретельного журналіста / В. Ар'єв, Ю. Горбань, В. Кабак, А. Куликов, І. Куляс, Н. Лигачова-Чернолуцька, К. Лукеренко, М. Старожицька, С. Томіленко, Т. Федорів. К. : Київська типографія, 2007 (Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка). 173 с.
13. Розкішний А. П. Демократія в журналістській творчості : навчальний посібник. К., 2005. 112 с.
14. Романюк О. М. Заручники інформації : посібник із безпеки для українських журналістів. К. : Такі справи, 2007. 168 с.
15. Українське телебачення : вчора, сьогодні, завтра : науково-популярне видання / М. М. Карабанов та ін. К. : "Дирекція ФВД", 2006. 648 с.
16. Шаповал Ю. Г. Феномен журналістики. Рівне, 2005.

Документи з журналістської етики

1. Декларація принципів поведінки журналістів, прийнята на II всесвітньому Конгресі Міжнародної федерації журналістів (Бордо, 25-28 квітня 1954 р.), зі змінами, внесеними XVIII всесвітнім Конгресом МФЖ (Хельсінгбор, 2-6 червня 1986 р.).
2. Міжнародні принципи професійної етики в журналістиці, прийняті на IV Консультативній зустрічі міжнародних і регіональних професійних журналістських організацій під егідою ЮНЕСКО (Париж-Прага, 1983 р.).
3. Кодекс професійної етики українського журналіста, прийнятий на X з'їзді Національної спілки журналістів України (квітень 2002 року).
4. Етичний кодекс українського журналіста, ухвалений на з'їзді журналістів-підписантів кодексу (24 квітня 2004 р.).
5. Кодекс етики українського журналіста (2013 р.).
6. Зasadничі принципи функціонування Ради німецької преси. Публіцистичні принципи (Кодекс преси).
7. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі (витяги).

Інформаційні ресурси

1. Медіакритика. URL: www.mediakrytyka.info/drukovani/merezheva-etyka-zhurnalistiv.htm
2. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. URL: <https://www.nrada.gov.ua>
3. Національна спілка журналістів України (НСЖУ). URL: <http://nsju.org>

4. Незалежна медійна рада. URL: <https://mediarada.org.ua/>
5. Платформа прав людини. URL: <http://www.ppl.org.ua>.
6. Проект “Без кордонів” громадської організації “Центр Соціальна Дія”. URL: <http://noborders.org.ua>. www.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/Lazut/3_.php
7. Професійна етика й норми професійних ділових відносин. URL: <http://www.readbookz.com/book/159/4576>.
8. Центр інформації про права людини. URL: humanrights.org.ua.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Теоретична і практична складові курсу мають бути представлені на запланованих аудиторних заняттях, сумарна оцінка за ними складає рейтинговий бал на змістовий модуль. ІНДЗ подаються у вказаний викладачем термін, а оцінка за нього вноситься за останній модуль. Роботи, які здано з порушенням термінів без поважних причин, буде оцінено на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модуля відбувається за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності. Письмові роботи викладач перевіряє на наявність плагіату і допускає до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20 %. Списування під час контрольних робіт заборонено (у т. ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволено використовувати лише під час онлайн-тестування (наприклад, у програмі MOODLE) та демонстрації практичних завдань у процесі заняття.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов’язковим компонентом освітнього процесу. За об’єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, участь у представленні соціального проєкту) навчання може відбуватися в онлайн-формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується так:

Модуль 1										Модуль 2	Загалом
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3			20	100
T 2	T 3	T 4	T 5	T 8	T 9	T 10	T 11	T 13	T 14		
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		
16		40					24				

Шкала оцінювання аспірантів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90-100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
65-74	D	
60-64	E	
35-59	Fx	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

До силябусу додано такі матеріали навчально-методичного комплексу:

1. Навчальний контент (розширений план лекцій).
2. Тематика та зміст практичних занять.
3. Сформульоване індивідуальне науково-дослідне завдання.
4. Запитання для підсумкового контролю (заліку)
5. Електронний навчально-методичний комплекс у системі MOODLE.